

ההתיישבות קיבלה מדורות קודמים את הזכות לעבוד את האדמה ולשמור עליה

ח"כ איתן ברושי

לשעבר מזכ"ל התנועה הקיבוצית:

מי שמשווה את המאבק על הגז הטבעי לשאלת הזכויות בקרקע או שאיננו מבין את הנושא או מטעה ביודעין. זאת השוואה אומללה של משאב לאומי בקרקעית היס, לבין קרקע שאנו בקיבוצים שילמנו עליה בדם ובדמים במסגרת הסדר הקיבוצים. יחד עם זאת חשוב שנשתתף בדיאלוג המתקיים בנושא, כיוון שהחברה הישראלית משתנה.

אינני מתנצל על הסדר הקיבוצים. אין לנו שום חוב בעקבות ההסדר הזה, אלא רק זכויות. לדעתי הבג"ץ של הקשת הדמוקרטית המזרחית הוא אחד מאבות המשבר בכנייה בהתיישבות ובמדינה. אני משוכנע שהתנועה הזו לא הבינה את המציאות ועתרה לבג"ץ שהיה גורלי. יחד עם זאת ברור לי שאפשר לחלק את שאלת הקרקעות לשלוש חטיבות שהראשונה שבהן נקראת "המחנה", או אזור המגורים.

בעת הדיונים בנושא בפורומים השונים הבהרתי שבשום פנים לא נסכים להתערבות בגבולות שטח המחנה. ככול מצב צריך לחתור לגידול שטח הקיבוץ ולהגדיל את מרחב התב"ע. אינני חושב שמישהו – גם אלה שמופיעים בשם טענה שהם מקופחים – יכול למנוע מחבר קיבוץ את התוספת של 400-500 מ"ר מהמגרש שקיים בכל מקום. שטח המחנה, הוא מבצרנו. צריך להגדיל אותו ואף להכפיל אותו. בהקשר הזה היעד הנכון אינו צריך להיות ויכוח על המחיר אלא להוריד אותו בכל הארץ. ואם תחול הטבה כלשהיא היא צריכה להיות על החלקה של המושב וגם של הקיבוץ. לא יתכן שאותנו יוציאו מהכלל כעידוד לכול מה שעשינו עד היום. אם הירידה תהיה בסכום משמעותי, היא קודם כול צריכה להיות שינוי במדיניות לגבי המנהל.

ההתיישבות קיבלה מדורות קודמים את הזכות לעבוד את האדמה ולשמור עליה

האדמה שאנו חיים עליה ומשתמשים בה היא באחריות המדינה. גם המים. השימוש בשני המשאבים היקרים האלה שלנו, המים והקרקע, צריך להיות אחר ויותר מושכל. הבעיה איננה נעוצה בשאלה היכן המחיר יותר גבוה, בשפיים, בנתניה, בנתיבות, בשרות, באופקים, ובעוטף עזה. צריך להוריד את המחיר ככול מקום תוך מתן ביטוי למפת העדיפות וקווי העימות. והיעד היה צריך להיות משותף. העידוד לבניה ופתרון משבר הדירור הוא גם ביצירת היצע, ולא דווקא בהפקעת שטחים חקלאיים.

**"קיימת מחויבות
לדורות הבאים
לאפשר ריבוי
טבעי של
הקיבוצים
וההתיישבות.
המדינה זקוקה
לתוספת
מחיישבים. אם
לא נהיה %10
מהאוכלוסייה
בישראל ימחקו
אותנו".**

בסופו של דבר צריך להבין שהורדת המחירים של הקרקע היא פתרון לכולם. ולכן אנחנו צריכים למצוא את הדרך לאתר את הנישה הנכונה שבה אנחנו נהיה חלק מהמדיניות הממשלתית שגורסת עידוד הבניה והקלת העלויות, וודאי לזוגות צעירים ומשוחררי צה"ל.

החלק השני של עוגת הקרקע הוא החקלאות. ביום שהגעתי לתנועה הבנתי שאנחנו לא נחזור לעסוק בשאלה של הבואינגים, לא נחזור על ענייני הרצליה גליל ים או רמת רחל. המדיניות של התנועות המיישבות היא אחרת היום. זה לא נכון היום לחזור על פרשת גליל ים, רמת רחל או מקומות אחרים התופעה של ישובים במרכז הארץ שאליהם צמודים אזורים מסחריים מציגה אותנו כאילו כולנו נדל"ן. לכן, לדעתי, דווקא המדיניות שאומרת כי אנחנו שומרים על החקלאות ועל השטחים הפתוחים. לא נסכים לפינוי פולשים ולפינוי בכוח.., נסכים להידברות ולמשא ומתן, כי מעולם לא עצרנו גידול ותוספת אוכלוסייה.

המדיניות שהציג מאיר שטרית כשר הפנים בממשלות הקודמות לא נועדה לפתור את מצוקת השיכון אלא את האגו של ראשי רשויות. תפקידנו הוא לשמור על שטחים פתוחים. זה תפקיד המועצות האזוריות. זו השליחות שלנו. זו צוואת אבותינו לשמור על השטחים הפתוחים. אני תמיד התנגדתי להעברת שטחים שלא לצורך ותמיד הסכמתי כשהיה בזה צורך, לכן אני אומר, עם כל הצעקות של הפאנל שישב כאן לפנינו, אותנו לא ילמדו מה זה קרקע ומה זו חקלאות. בכול מקום זה נכון לשמור על הקרקע החקלאית. היא השצ"פ (שטח ציבורי פתוח) הלאומי. היא הנכס המבטיח את השטחים הפתוחים והירוקים וגם

את רמת החיים ואת איכות החיים במרכז. ולא פחות – את הביטחון בקיום המזון. אני לא מציע למדינה להיות תלויה בתוצרת טריה גם בתקופות החרם ואולי גם בזמנים של משברים גדולים יותר. לכן העובדה היא שאין לנו עודף שטחים חקלאיים. יש לנו גידול מתמיד באוכלוסייה. וזה נכון ליצור את השטחים הירוקים גם בעת מצוקה של בניה.

מן הסיבות האלה אין מקום לדיון על השטחים האלה. לגבי האדמה שלנו אנחנו קיבלנו את הזכות לעובדה ולשומרה. אלה ההסכמים הקיימים מאז הקמת המדינה ועוד לפני ההקמה. אלה התנאים שאפשרו את הקמת המדינה, גם במרכז הארץ. הקרקע היא נכס לאומי שקיבלנו מדורות קודמים כדי לשמור את המשך קיומה של החקלאות ואת ההתיישבות שלא איבדה את חשיבותה. גם בעידן המורכב הזה שבו מתרחשים שינויים גדולים, נשארנו מחוברים לאדם ולאדמה, נשארו מחוברים לשליחות של השטחים הפתוחים והירוקים. ואני אומר לכולנו שדבר אחד בטוח: אנחנו, ההתיישבות, המושבים והקיבוצים, אנחנו מאה אחוז חקלאות. ושיהיה לכם ברור: אין חקלאות בלי התיישבות ואין מדינה בלי חקלאות. גם אם רוצים לפתור את כל בעיות הצדק הם לא יכולים לבוא על חשבון הערך של חקלאות, של ייצור עצמי, של בטחון מזון, של שטחים ירוקים – גם אם מאד יתאמצו לחלק.

חלק ממשברי החובות של המושבים והקיבוצים נבע בגלל מדיניות שגויה של הממשלה במשך השנים בכל מה שקשור למגזר החקלאי. אנחנו יכולים שוב לעמוד בפני משבר כזה זה עוד פעם, כי אם מחיר המים יהיה כמו שהממשלה מתכננת, יהיה קשה מאד להיות חקלאי גם בתנאים של היום. ולכן צו העצמי שלנו חייב להיות – להגן על כל דונם חקלאי, ואם נאלץ לוותר עליו זה יהיה בחריקת שיניים, תמורת פיצוי הולם, ורק כשנהיה משוכנעים שסיימו לבנות את כול השטחים בערים, שבונים בצפיפות הראויה בכול מקום שנדרש, ושבאמת הדונמים האלה חשובים. אבל כול זה יקרה לא לפני שנגיד לממשלה שזאת ההזדמנות האחרונה לפיזור האוכלוסייה, אם באמת קיימת מצוקת דיור.

את מצוקת הדיור צריך לפתור ככול שניתן באמצעות פיזור האוכלוסייה ולא על ידי חיזוק המרכז. אני מתנגד לתפיסה של ראש הממשלה נתניהו שמנסה למכור לנו לוקש כאילו אין פריפריה. הוא טוען שאין פריפריה, כי יש רכבת, אין פריפריה כי יש סייבר. זה לא נכון. קיימת פריפריה גם של ערים, גם של התיישבות וחשוב להכיר בה. נכון שישראל קטנה אבל גם בה קיימת פריפריה וישנם פערים גדולים. שלגשר עליהם. אבל לא באמצעות מהלכים שנועדו לדפוק את ההתיישבות אלא יחד עם ההתיישבות.

ההתיישבות קיבלה מדורות קודמים את הזכות לעבוד את האדמה ולשמור עליה

כאן אני מגיע לחטיבה השלישית – המגורים, שרק היא עדיין במחלוקת, אבל גם היא תיפתר. מגורים זה שלנו. אף אחד לא ייקח את החטיבה הזו מאתנו וגם לא צריך לקחת. קימות וועדות קבלה. לא כל אחד יכול להיות חבר קיבוץ או מושב. אם לא יהיה טעם מיוחד בקיום המושב יקומו כול אלה המוכנים לפרק את ההתיישבות הזו וינסו לפרק. חובתנו הערכית היא לשמור על האיחוד הזה, לא רק בשבילנו אלא בשביל כול

**"אין חקלאות
בלי התיישבות
ואין מדינה בלי
חקלאות".**

עם ישראל. החלק השלישי הזה שבתוכו קיימים גם שטחים גליליים כמו בסיס נבטים שבהם הארנונה לא "הולכת" לאף אחד. לצה"ל יש עניין שאת הארנונה יחלקו במרוכז ולא, אני כראש מועצה אקבע. אבל הבעיה הזו לא מתחילה ברמת הנגב או בעמק יזרעאל. היא מתחילה בין רמת גן לבני ברק. בין תל אביב לבת ים, ובעוד מקומות בארץ.

אני לא מתנגד לבחון את המפה. אבל אני מציע לעצמנו להימנע משאלות מיותרות בהקשר הזה. יש בחיים יותר שאלות מתשובות ולא לכל שאלה יש תשובה. אבל אי אפשר למנוע את הדיאלוג. הוא מתקיים ולכן כדאי שיהיה אתנו ולא בלעדינו. אנחנו צריכים ללמוד להתמודד עם החברה הישראלית השונה והמשתנה, אבל לא עם העוינות שאנו עדים לה. אם זה יהיה הסגנון לא ימצאו אותנו שם. אנחנו לא זקוקים להגנה. נגן על עצמנו כפי

**"זה לא יתכן וגם
לא בא בחשבון,
שרק מי שנולד
בארסוף יוכל
להתגורר בקיבוץ
שפיים".**

שאנחנו עושים כבר 100 שנה. אין מנוס מלהגיע להבנה, כי קיים פער גדול בין מרכז לפריפריה והוא לא ייפתר כתוצאה מכך מזה ש"נדפוק את ההתיישבות והחקלאות". הוא ייפתר על ידי חלוקה צודקת של משאבים, אבל בעיקר מיצירת מקומות עבודה ברמת הכנסה של המאה ה-21 שמביאה אוכלוסיה איכותית ברמת חיים גבוהה לאזורים הרחוקים מהמרכז. זה לא ייפתר אם ניקח בשפיים או גליל ים מחיר כפול. זה ולא בא בחשבון, גם לא לפי התפיסה שלכם, שרק מי שנולד בארסוף יכול לגור בשפיים.

לסיכום אומר כך: בפריפריה הזאת קיימת מרבית ההתיישבות, התנועה הקיבוצית בוודאי, התושבים כאן גרים לאורך גבולות המדינה באור שהוא מקופח במידה רבה לעומת המרכז. ופה יש לנו אינטרס משותף שאליו אני רוצה להתחבר. מגדל העמק ועמק יזרעאל, אינם בדיוק פריפריה. אבל קרית שמונה וגליל עליון או מעלות, או שלומי והגליל המערבי, או אופקים או שדרות ועוטף עזה הן כן. הייתי במנרה לפני ימים אחדים וראיתי שמנרה לא

זזה מהגבול, אבל הגבול נכנס לתוך מנרה, הגדר זזה לתוך מנרה. ואל הפריפריה הזו אנחנו צריכים להתחבר. על האמת שלנו אנחנו מתכוונים להתמודד וננצח, כי אנחנו צודקים.

אני קורא לחברים שלנו להבין את גודל השעה ולהכיר בכך שאי אפשר רק להתעקש. צריך לדעת גם להתפשר. ויש רגעים שצריך לדעת שמה שלא השגנו בתקופות קודמות קשה להשיג היום. ומה שלא נסכם היום, במציאות המשתנה, יהיה יותר קשה מחר. יש לנו מחויבות לדורות הבאים לאפשר ריבוי טבעי של הקיבוצים וההתיישבות. המדינה זקוקה לתוספת מתיישבים. ואני אומר כאן בגילוי לב: אם לא נהיה 10% מהאוכלוסייה בישראל ימחקו אותנו. הגידול שלנו נכון וחשוב גם לישובים באופן פרטי, גם להתיישבות ולתנועה כולה. אנחנו עדיין חיוניים למדינה ודווקא עכשיו ניתן להגיע להשלמת ההסדרים. זה הזמן לנצל את מפות העדיפות הלאומית שיוצרת מציאות שטובה ממנה לא היתה גם בשנים הקודמות.